

O poczuciu łączności z różnymi środowiskami społecznymi kraju pochodzenia i zamieszkania Polaków mieszkających w Austrii

Polonia w Austrii według różnych szacunków liczy około 40 tys. osób. Trudno jednak podać precyzyjne dane ponieważ nie są prowadzone żadne statystyki dotyczące narodowości osób mieszkających w Austrii. Aby określić orientacyjne dane dotyczące rozmiarów polskiej emigracji, posłużę się danymi pochodzącymi ze spisów powszechnych przeprowadzanych w Austrii co 10 lat. W spisach tych za przydatne uznałam 2 kategorie mieszkańców Austrii mianowicie: posiadających obywatelstwo polskie lub też urodzonych w Polsce. Tabela 1 pokazuje rozmieszczenie Polaków posiadających obywatelstwo polskie w poszczególnych krajach związkowych. Od 1971 roku liczba mieszkańców Austrii z obywatelstwem polskim stale rosła (najbardziej w latach 70. i 80.) od 774 osób w 1971 roku do prawie 22 tysięcy w 2001 roku. Obywatele polscy zamieszkiwali we wszystkich krajach związkowych, najliczniej jednak w Wiedniu (ok. 60% wszystkich Polaków).

Tabela 1. Mieszkańcy Austrii z obywatelstwem polskim w latach 1971–2001 z podziałem na kraje związkowe (na podstawie spisu powszechnego)

Rok	Burgenland	Karyntia	Dolna Austria	Górna Austria	Salzburg	Syrya	Tyrol	Vorarlberg	Wiedeń	Austria
1971	8	42	99	90	18	78	18	17	404	774
1981	38	42	1617	1302	64	68	58	69	2 653	5911
1991	336	245	3118	2010	348	690	337	181	11 056	18 321
2001	441	283	3843	1849	412	703	431	231	13 648	21 841

Źródło: Bevölkerung 1971 bis 2001 nach ausgewählter Staatsangehörigkeit und Bundesländern-Polen¹

Pokażna część Polaków z różnych powodów rezygnowała jednak z obywatelstwa polskiego (nie można mieć w Austrii podwójnego obywatelstwa, jedynie w wyjątkowych sytuacjach). Dlatego też ciekawą kategorią ustalaną podczas spisów powszechnych jest miejsce urodzenia (kraj urodzenia). Pol-

¹ http://www.statistik.at/web_de/statistiken/bevoelkerung/volkszaehlungen_registerraehlungen/bevoelkerung_nach_demographischen_merkmalen/022887.html (dostęp: 20.06.2010).

skę jako kraj urodzenia podaje prawie 2 razy więcej mieszkańców Austrii niż tych posiadających polskie obywatelstwo. I tak w 2001 roku blisko 42 tysiące mieszkańców Austrii urodziło się w Polsce. Biorąc pod uwagę podział na kraje związkowe, to zdecydowanie najwięcej Polaków mieszka w Wiedniu, a następnie w Dolnej i Górnej Austrii (szczegółowe dane w tab. 2).

Tabela 2. Mieszkańcy Austrii urodzeni w Polsce z podziałem na kraje związkowe (na podstawie spisu powszechnego 2001 r.)

Miejsce urodzenia	Burgenland	Karyntia	Dolna Austria	Górna Austria	Salzburg	Syrya	Tyrol	Vorarlberg	Wiedeń	Austria
Polska	666	910	6585	3905	1191	1810	1087	600	24 917	41 671
%	1,6	2,2	15,8	9,4	2,9	4,3	2,6	1,4	59,8	100

Źródło: obliczenia własne na podstawie: Bevölkerung 2001 nach Geburtsland und Bundesländern²

W poniższym artykule chciałabym przedstawić fragment wyników badań empirycznych, prowadzonych w latach 2009–2010 wśród Polaków mieszkających w Austrii. Artykuł dotyczy tożsamości i odczuwanego związku z Polską, miejscem pochodzenia w Polsce, regionem pochodzenia w Polsce, rodziną pochodzenia, Austrią, miejscem zamieszkania w Austrii, Europą oraz grupą zawodową i religią (Kościołem). Respondenci mogli określić siłę związku z poszczególnymi badanymi obszarami życia społecznego, od zupełnego braku związku, poprzez obojętność, mały stopień związku, duży stopień związku aż po bardzo silny związek (utożsamianie się).

Charakterystyka badanej populacji

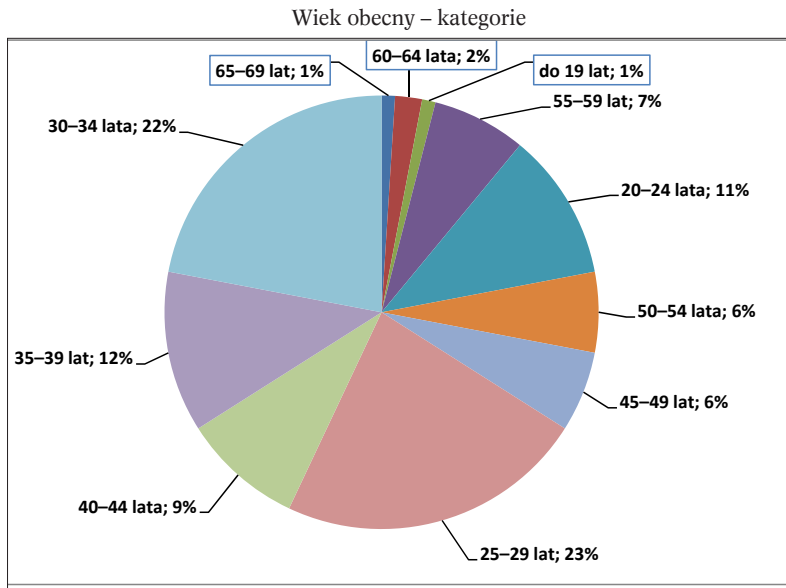
Ze względu na specyfikę badanej populacji i brak możliwości określenia jej całości, dobór próby do badań miał charakter celowy³, uwzględnił Polaków mieszkających w Austrii. Ogółem w badaniach uczestniczyło 547 respondentów⁴. W tej liczbie większość to kobiety (339 osób, 62,09%) i 207 mężczyzn, którzy stanowili 37,91% badanych.

² http://www.statistik.at/web_de/statistiken/bevoelkerung/volkszaehlungen_registerraezahlungen/bevoelkerung_nach_demographischen_merkmalen/022893.html

³ Do Polaków mieszkających w Austrii docierałam poprzez liczne kontakty osobiste, a także poprzez portale społecznościowe, takie jak: nasza klasa, golden line, facebook. Wysłałam kilka tysięcy zapytań o udział w badaniach do osób, które jako miejsce zamieszkania podawały miejscowości austriackie.

⁴ Obliczenia wykonano w programie *Statistica*. W badaniach wzięło udział 547 osób ale nie wszystkie odpowiedziały na wszystkie pytania, wobec tego w obliczeniach będą uwzględniane te, które na dane pytanie odpowiedziały. W przypadku uwzględnienia dwóch zmiennych w tabelach usuwano parami te przypadki, w których wystąpiły braki.

Wśród badanych były osoby, które wyjechały do Austrii w ostatnich 40 latach. Najstarszy stażem emigracyjnym jest mężczyzna, obecnie 62 letni, który wyjechał w 1971 roku. Najmłodszy stażem wyjechali w 2009 roku. Biorąc pod uwagę wiek badanych, to zdecydowanie dominują dwie, prawie równoliczne kategorie 25–29 i 30–34 lata. Łącznie stanowią one blisko połowę wszystkich badanych (45%). Najmniej liczne są kategorie najmłodszych, do 19 lat i najstarszych badanych w przedziale 65–69 lat. Dokładną strukturę wieku badanych widać na wykresie 1.



Wykres 1. Wiek respondentów

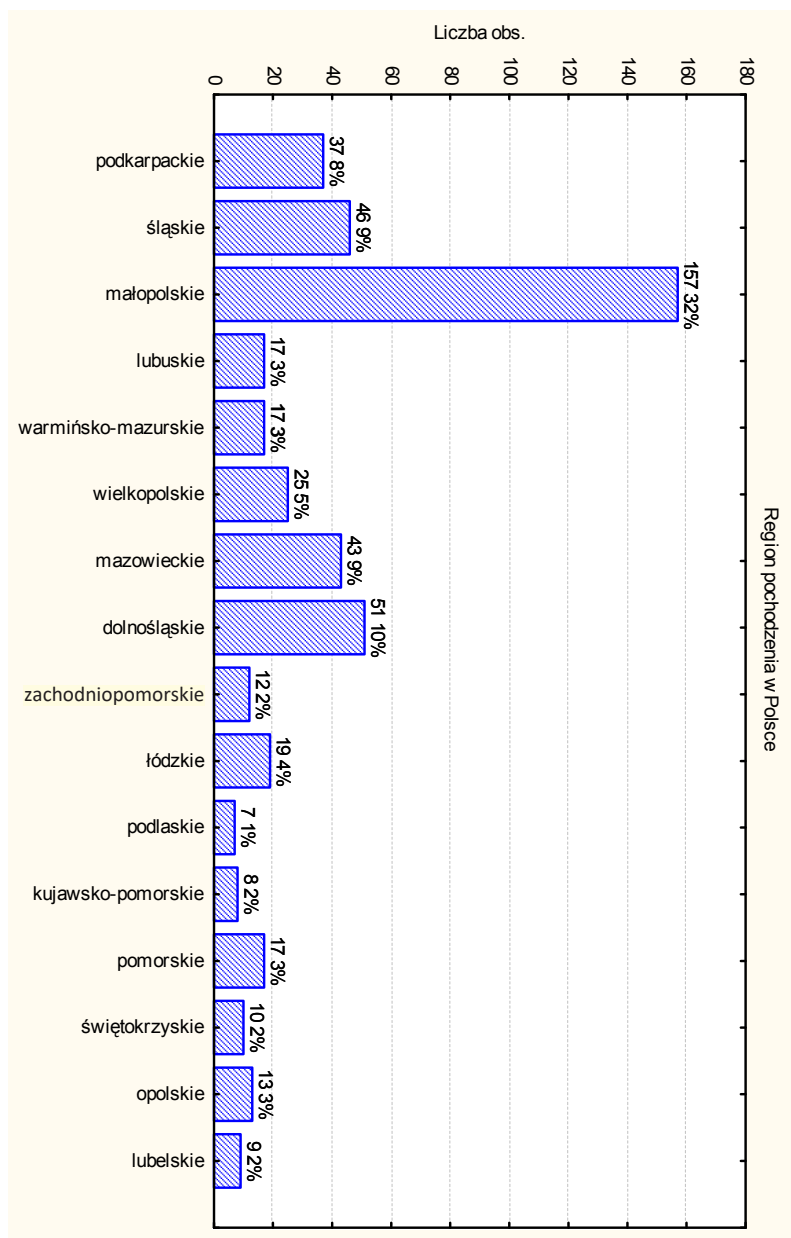
Źródło: badania własne, Austria, lata 2009–2010

Badane osoby pochodzą ze wszystkich województw w Polsce, jednak zdecydowanie najczęściej z Małopolski (prawie 1/3 wszystkich badanych), następnie z województwa dolnośląskiego (10%), śląskiego (9%), mazowieckiego (9%) i podkarpackiego (8%). Z pozostałych województw pochodzi łącznie 30% badanych. Zdecydowana większość, prawie 3/4, opuściła polskie miasta, z polskich wsi pochodzi niespełna 1/4 badanych. Szczegóły dotyczące regionu pochodzenia prezentuje wykres 2.

W badaniach uczestniczyły osoby mieszkające we wszystkich austriackich krajach związkowych. Najliczniej reprezentowani są mieszkańcy Wiednia (69%), następnie Dolnej Austrii (13%), Styrii (7%) i Górnej Austrii (5%), 8 osób mieszka w Karyntii (1%), po 7 w Salzburgu, Tyrolu i Vorarlbergu (1%). Najmniej badanych mieszka w Burgenlandzie (3 osoby, 1%). Taki rozkład Polaków w przybliżeniu odzwierciedla stan rzeczywisty.

Biorąc pod uwagę wykształcenie, to ogółem najwięcej badanych osób (147) posiada wykształcenie wyższe magisterskie (27,12%), o jedną osobę mniej wykształcenie średnie (26,94%), następnie pomaturalne (17,71%) i li-

CZĘŚĆ IV. Pogranicza, migracje, mniejszości



Wykres 2. Region pochodzenia

Źródło: badania własne, Austria, lata 2009–2010

cencjackie (13,65%). 49 badanych zadeklarowało wykształcenie zawodowe (9,04%), a 24 osoby stanowiące 4,43% wykształcenie ponadwyższe (doktorat lub studia podyplomowe). Jedynie 6 osób posiada wykształcenie gimnazjalne lub podstawowe.

Wśród badanych osób najwięcej było tych, które posiadają wykształcenie techniczne, stanowią one prawie jedną trzecią wszystkich badanych, o połowę mniej było osób z wykształceniem humanistycznym (16%), następnie ogólnym (14%), medycznym (13%) i ekonomicznym (11%). Najmniej liczne kategorie to artyści (2%) i osoby z wykształceniem matematyczno-przyrodniczym (3%). W 8% kategorii „inne” znalazły się osoby, które zadeklarowały dwie (lub więcej) formy wykształcenia, a także posiadające wykształcenie pedagogiczne, jak również teologiczne. Tabela 1 pokazuje obywatelstwo badanych osób.

Tabela 3. Posiadane obywatelstwo

Obywatelstwo	Liczba	Procent
polskie	421	76,96
austriackie	89	16,27
podwójne	30	5,48
inne	3	0,54
braki	4	0,73
razem	547	100

Źródło: badania własne, Austria, lata 2009–2010

Zdecydowana większość badanych posiada obywatelstwo polskie (421; 77,96%), prawie pięciokrotnie mniej jest osób z obywatelstwem austriackim (89; 16,27%). 30 osób zadeklarowało obywatelstwo podwójne, jednak nie zawsze jest to polskie i austriackie⁵, lecz polskie i inne na przykład niemieckie. Są jeszcze 3 osoby z obywatelstwem innym, w tym duńskim i amerykańskim.

Związek z miejscem pochodzenia

Ogółem zdecydowana większość badanych (3/4) w dużym stopniu czuje się związana lub wręcz utożsamia się z Polską. 70 osób, stanowiących 13,13%, deklaruje słaby związek i niespełna 12% obojętność lub zupełny brak związku.

Wychodząc z założenia, że czas spędzony na obczyźnie może się przyczynić do zmiany stopnia napięcia uczuć do miejsc pochodzenia na rzecz obecnego miejsca zamieszkania, chciałabym zaprezentować stosunek badanych do tych miejsc w zależności od roku wyjazdu.

⁵ Bardzo rzadko zdarza się posiadanie obywatelstwa austriackiego i innego, tylko w wyjątkowych sytuacjach.

Tabela 4. Związek z Polską a rok wyjazdu

Stopień związku z Polską	Rok wyjazdu									
	Do 1981	%	1982-1988	%	1989-2003	%	2004-2010	%	Razem	%
brak związku	1	4,00	4	6,35	9	3,64	10	5,05	24	4,50
obojętność	0	0	1	1,59	11	4,45	26	13,13	38	7,13
słaby związek	9	36,00	13	20,63	35	14,17	13	6,57	70	13,13
duży związek	11	44,00	24	38,10	112	45,34	71	35,86	218	40,90
utożsamianie się	4	16,00	21	33,33	80	32,39	78	39,39	183	34,33

Źródło: badania własne, Austria, lata 2009–2010

Istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy rokiem wyjazdu a stopniem związku z Polską (χ^2 Pearsona: 44,18524 $df=12$ $p=,00001$). Generalizując, można stwierdzić, że im wcześniejszy wyjazd tym mniejsza ilość osób deklarujących utożsamianie się z Polską. W ślad za tym stwierdzeniem idą deklaracje słabego związku z Polską, pięciokrotnie częściej deklarują go najstarsi stażem emigranci w stosunku do najmłodszych. Jednak jeżeli chodzi o duży stopień związku to sytuacja jest bardziej zróżnicowana, najstarsi stażem emigranci i osoby, które wyjechały w latach 1989–2003 częściej od innych deklarują taki związek. Natomiast zupełny brak związku lub też obojętność, zdecydowanie częściej deklarują najmłodszy stażem emigracyjnym.

Okazuje się również, że stopień związku z Polską jest różny w stopniu istotnym statystycznie w zależności od płci badanego (χ^2 Pearsona: 11,08422 $df=4$ $p=,02564$). Silny związek lub wręcz utożsamianie się deklaruje prawie 80% kobiet i jedynie 68% mężczyzn. Mężczyźni natomiast dominują w deklaracjach pełnego braku związku (5,05%; kobiety: 4,18%), obojętności (10,61%; kobiety: 5,07%), czy słabego związku (16,67%; kobiety: 11,04%) z Polską.

Można również podkreślić, iż istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy stopniem związku z Polską a obywatelstwem badanych osób (χ^2 Pearsona: 39,35498 $df=12$ $p=,00009$). Proporcjonalnie najwięcej osób utożsamiających się z Polską posiada obywatelstwo podwójne (12 osób stanowiących 40% osób z podwójnym obywatelstwem) lub polskie (37,80%), to jest ponaddwukrotnie częściej niż osoby z obywatelstwem austriackim (14,94%). Jednak ponad połowa osób z obywatelstwem austriackim deklaruje duży stopień związku. Słaby związek deklaruje 1/4 osób z obywatelstwem austriackim, 13% z podwójnym i zaledwie 10% z obywatelstwem polskim. Zastanawiające jest, że obojętność lub zupełny brak związku najczęściej deklarują osoby z obywatelstwem podwójnym (17%), polskim (12%), a najrzadziej z austriackim (5%).

Tabela 5. Związek z miejscowością pochodzenia w Polsce a rok wyjazdu

Związek z miejscowością pochodzenia w Polsce	Rok wyjazdu		1982-1988		1989-2005		2004-2010		Razem	
	Do 1981	%	1982-1988	%	1989-2005	%	2004-2010	%	Razem	%
brak związku	1	4,35	9	14,29	10	4,08	8	4,04	28	5,29
obojętność	1	4,35	4	6,35	21	8,57	11	5,56	37	6,99
słaby związek	6	26,09	15	23,81	24	9,80	19	9,60	64	12,10
duży związek	12	52,17	25	39,68	107	43,67	88	44,44	232	43,86
utożsamianie się	3	13,04	10	15,87	83	33,88	72	36,36	168	31,76

Źródło: badania własne, Austria, lata 2009–2010

Podobne deklaracje występują w przypadku stosunku do miejscowości pochodzenia w Polsce. Ogółem również zdecydowana większość badanych (3/4) w dużym stopniu czuje się związana lub wręcz utożsamia się z miejscowością pochodzenia w Polsce, 12% deklaruje słaby związek i tyle samo obojętność lub zupełny brak związku. Jednak istnieje statystycznie istotny związek pomiędzy rokiem wyjazdu a deklarowanym związkiem z miejscowością pochodzenia (χ^2 Pearsona: 35,45759 $df=12$ $p=,00040$), podobnie jak w przypadku stosunku do Polski, im wcześniejszy wyjazd tym mniejsza ilość osób deklaruujących utożsamianie się, ale już duży stopień związku najczęściej deklaruują najstarsi stażem emigranci (52,17%).

Natomiast płeć nie różnicuje w istotnym statystycznie stopniu stosunku do miejscowości pochodzenia (χ^2 Pearsona: 8,640613 $df=4$ $p=,07075$). Natomiast obywatelstwo różnicuje w stopniu istotnym statystycznie stosunek do miejscowości pochodzenia w Polsce (χ^2 Pearsona: 22,01208 $df=12$ $p=,03740$). Utożsamianie się deklaruje 1/3 osób z obywatelstwem polskim i podwójnym i ponad dwa razy mniej z obywatelstwem austriackim (15%). Ale już duży stopień związku najczęściej deklaruują badani z obywatelstwem austriackim (52%), wśród których jest również prawie 1/5 deklarujących słaby związek. Wśród osób, które w ogóle nie czują związku z miejscowością pochodzenia w Polsce lub odczuwają obojętność proporcjonalnie najwięcej jest tych, które posiadają podwójne obywatelstwo (21%).

W stosunku do regionu występuje mniejszy stopień nasilenia pozytywnych emocji niż w przypadku miejscowości pochodzenia. Ogółem 60% osób utożsamia się lub w dużym stopniu czuje się związana z regionem pochodzenia, 14% deklaruje słaby związek, natomiast aż 1/4 badanych osób deklaruje obojętność lub zupełny brak związku z regionem swojego pochodzenia.

Patrząc przez pryzmat roku wyjazdu, to istnieje statystycznie istotna zależność między odczuwanym związkiem z regionem pochodzenia a rokiem wyjazdu (χ^2 Pearsona: 47,65852 $df=12$ $p=,00000$). Ogólnie można stwierdzić, że im wcześniejszy wyjazd tym mniej osób utożsamiających się i odczuwających duży związek, a więcej tych słabo związanych z regionem

pochodzenia. Co ciekawe, wśród najstarszych stażem emigrantów jest najmniej (19%) tych, którzy wykazują obojętność lub zupełny brak związku z regionem pochodzenia.

Tabela 6. Związek z regionem pochodzenia w Polsce a rok wyjazdu

Związek z regionem pochodzenia w Polsce	Rok wyjazdu		1982-1988		1989-2003		2004-2010		Razem	
	Do 1981	%		%		%		%		%
brak związku	2	9,52	13	21,67	15	6,17	12	6,09	42	8,06
obojętność	2	9,52	4	6,67	47	19,34	38	19,29	91	17,47
słaby związek	8	38,10	16	26,67	31	12,76	18	9,14	73	14,01
duży związek	6	28,57	20	33,33	89	36,63	72	36,55	187	35,89
utożsamianie się	3	14,29	7	11,67	61	25,10	57	28,93	128	24,57
ogół	21		60		243		197		521	

Źródło: badania własne, Austria, lata 2009-2010

Można wskazać istotną statystycznie różnicę w stosunku do regionu jeżeli uwzględnimy płeć badanych (χ^2 Pearsona: 12,32371 $df=4$ $p=,01510$). Mężczyźni nieznacznie częściej od kobiet utożsamiają się z regionem pochodzenia (28% w stosunku do 22%), kobiety częściej od mężczyzn deklarują duży związek (38% w stosunku do 32%), słaby związek jest podobnie deklarowany na poziomie ok. 14% natomiast zupełny brak związku dwa razy częściej deklarują mężczyźni (12,04% w stosunku do 5,76%), a obojętność kobiety (20% w stosunku do 13%).

Obywatelstwo badanych nie różnicuje w stopniu istotnym statystycznie stosunku do regionu pochodzenia w Polsce (χ^2 Pearsona: 18,08270 $df=12$ $p=,11322$).

Związek z miejscem obecnego zamieszkania

Tabela 7. Związek z Austrią a rok wyjazdu

Związek z Austrią	Rok wyjazdu		1982-1988		1989-2003		2004-2010		Razem	
	Do 1981	%		%		%		%		%
brak związku	1	5,26	5	8,33	14	5,91	14	7,18	34	6,65
obojętność	0	0	1	1,67	42	17,72	51	26,15	94	18,40
słaby związek	1	5,26	13	21,67	31	13,08	36	18,46	81	15,85
duży związek	14	73,68	31	51,67	121	51,05	86	44,10	252	49,32
utożsamianie się	3	15,79	10	16,67	29	12,24	8	4,10	50	9,78
ogół	19		60		237		195		511	

Źródło: badania własne, Austria, lata 2009-2010

Biorąc pod uwagę związek z obecnym krajem zamieszkania, to co prawda ogółem jedynie niespełna 10% deklaruje utożsamianie się ale blisko połowa wszystkich badanych deklaruje duży stopień związku z Austrią. Niespełna 16% deklaruje słaby związek i 1/4 obojętność lub zupełny brak związku. Jednak różnice są statystycznie istotne (χ^2 Pearsona: 39,33136 $df=12$ $p=,00009$) jeżeli uwzględnimy rok wyjazdu do Austrii, czyli czas pozostawania na obczyźnie. Im dłużej badany przebywa w Austrii, tym częściej się z nią utożsamia lub w dużym stopniu czuje się związany. Natomiast zupełny brak związku, obojętność lub słaby związek ma zależność odwrotną, występuje częściej u osób, które krócej przebywają w Austrii.

Płeć nie różnicuje w stopniu istotnym statystycznie stosunku badanych do Austrii (χ^2 Pearsona: 7,867129 $df=4$ $p=,09658$), ale już obywatelstwo tak (χ^2 Pearsona: 33,78343 $df=12$ $p=,00073$). Utożsamia się z Austrią ponad 1/5 osób z obywatelstwem podwójnym, 15,48% z obywatelstwem austriackim i niespełna 8% z obywatelstwem polskim. Biorąc pod uwagę duży stopień związku, to zdecydowanie najczęściej deklarują go osoby z obywatelstwem austriackim (66,67%), następnie podwójnym (54%) i polskim (45%). Słaby związek najczęściej z obywatelstwem polskim (18,32%) w stosunku do 7% osób z obywatelstwem austriackim lub podwójnym. Zupełny brak związku lub obojętność również najczęściej deklarują osoby z obywatelstwem polskim (28%) przed obywatelstwem podwójnym (18%) i najrzadziej austriackim (10,71%).

Tabela 8. Związek z miejscowością zamieszkania w Austrii a rok wyjazdu

Związek z miejscowością zamieszkania w Austrii \ Rok wyjazdu	Do 1981		1982-1988		1989-2003		2004-2010		Razem	
		%		%		%		%		%
brak związku	1	4,76	6	9,52	8	3,32	14	7,14	29	5,57
obojętność	0	0	3	4,76	31	12,86	50	25,51	84	16,12
słaby związek	4	19,05	5	7,94	29	12,03	28	14,29	66	12,67
duży związek	13	61,90	32	50,79	129	53,53	80	40,82	254	48,75
utożsamianie się	3	14,29	17	26,98	44	18,26	24	12,24	88	16,89
ogół	21		63		241		196		521	

Źródło: badania własne, Austria, lata 2009-2010

Więcej uczuć pozytywnych, a mniej obojętności lub braku związku występuje w przypadku deklaracji związku z miejscowością zamieszkania w Austrii. Ogółem prawie połowa badanych (48,75%) w dużym stopniu czuje się związana z miejscowością zamieszkania w Austrii, a prawie 17% wręcz utożsamia się. 84 osoby (16,21%) deklarują obojętność, 66 słaby związek (12,67%), a 29 osób (5,57%) zupełny brak związku. W przypadku stosunku do miejscowości zamieszkania w Austrii również istnieje statystycznie istotna zależność gdy uwzględnimy rok wyjazdu badanych (χ^2 Pearsona: 38,97116 $df=12$ $p=,00011$). Duży stopień związku deklarują zdecydowanie

częściej najstarsi stażem emigracyjnym niż osoby, które wyjechały po 2004 roku, odwrotnie niż w przypadku zupełnego braku związku lub obojętności. Natomiast utożsamiają się z miejscowością zamieszkania najczęściej osoby, które wyjechały po stanie wojennym (27%), najrzadziej najmłodszy stażem emigracyjnym.

Występuje również istotna statystycznie zależność pomiędzy związkiem z miejscowością zamieszkania w Austrii a płcią badanych (χ^2 Pearsona: 17,93570 $df=4$ $p=,00127$). Zdecydowanie więcej kobiet deklaruje duży stopień związku (51,52% w stosunku do 43,98% mężczyzn) lub wręcz utożsamianie się (20,30% w stosunku do 10,99% mężczyzn). Natomiast wśród deklaracji słabego związku, obojętności lub zupełnego braku związku dominują mężczyźni (45,03% w stosunku do 28,19%).

Istnieje statystycznie istotny związek między stosunkiem do miejscowości zamieszkania w Austrii a obywatelstwem (χ^2 Pearsona: 26,34028 $df=12$ $p=,00961$). Większość osób z obywatelstwem austriackim (58,14%) w dużym stopniu czuje się związana z miejscowością zamieszkania w Austrii lub wręcz utożsamia się (25,58%), w mniejszym stopniu taki pozytywny stosunek deklarują osoby z obywatelstwem podwójnym (48% – duży związek; 24% utożsamia się), a w najmniejszym osoby z obywatelstwem polskim (46% – duży związek, 14% – utożsamia się). Odwrotna sytuacja występuje w przypadku słabego związku, obojętności lub zupełnego braku poczucia związku. W tych kategoriach osoby z obywatelstwem polskim stanowią łącznie 40%, z podwójnym 28% natomiast z austriackim 16%.

Tabela 9. Związek z regionem zamieszkania w Austrii a rok wyjazdu

Związek z regionem zamieszkania w Austrii	Rok wyjazdu									
	Do 1981	%	1982-1988	%	1989-2003	%	2004-2010	%	Razem	%
brak związku	1	5,00	11	18,64	11	4,60	25	12,76	48	9,34
obojętność	1	5,00	6	10,17	57	23,85	59	30,10	123	23,93
słaby związek	6	30,00	6	10,17	35	14,64	33	16,84	80	15,56
duży związek	11	55,00	26	44,07	102	42,68	63	32,14	202	39,30
utożsamianie się	1	5,00	10	16,95	34	14,23	16	8,16	61	11,87
ogół	20		59		239		196		514	

Źródło: badania własne, Austria, lata 2009–2010

Wprawdzie związek z regionem zamieszkania w Austrii ma mniej pozytywnych deklaracji niż miejscowość zamieszkania, ale i tak prawie 40% badanych deklaruje duży stopień związku z regionem. W następnej kolejności badani deklaruje obojętność (23,93%) i słaby związek (15,56%). Utożsamia się z regionem blisko 12% badanych, a niespełna 10% deklaruje brak jakiegokolwiek związku.

Również w przypadku związku z regionem istnieje statystycznie istotna zależność z rokiem wyjazdu do Austrii (χ^2 Pearsona: 39,27277 $df=12$ $p=,00010$). Duży stopień związku deklaruje ponad połowa z najdłuższym stażem emigracyjnym i niespełna 1/3 emigrantów z najkrótszym stażem. Najstarsi stażem emigracyjnym dwa razy częściej od przeciętnej deklarują również słaby związek z regionem zamieszkania. Odwrotna zależność występuje w przypadku obojętności, deklaruje ją blisko 1/3 badanych z najkrótszym stażem i zaledwie 1 osoba (stanowiąca 5%) z najdłuższym stażem emigracyjnym.

Płeć nie różnicuje w istotnym statystycznie stopniu stosunku do regionu zamieszkania (χ^2 Pearsona: 2,898559 $df=4$ $p=,57494$), jak również obywatelstwo (χ^2 Pearsona: 20,16282 $df=12$ $p=,06409$).

Związek z Europą

Tabela 10. Związek z Europą a rok wyjazdu

Związek z Europą \ Rok wyjazdu	Do 1981		1982-1988		1989-2003		2004-2010		Razem	
		%		%		%		%		%
brak związku	3	14,29	4	6,90	13	5,44	16	8,21	36	7,02
obojętność	5	23,81	11	18,97	73	30,54	61	31,28	150	29,24
słaby związek	2	9,52	10	17,24	34	14,23	27	13,85	73	14,23
duży związek	9	42,86	20	34,48	98	41,00	76	38,97	203	39,57
utożsamianie się	2	9,52	13	22,41	21	8,79	15	7,69	51	9,94
ogół	21		58		239		195		513	

Źródło: badania własne, Austria, lata 2009–2010

Biorąc pod uwagę stosunek do Europy, to ogółem prawie 40% badanych w dużym stopniu czuje się z nią związanych, ale w następnej kolejności pojawia się obojętność, którą zadeklarowało prawie 30% badanych. Słaby związek wskazało 14% badanych, a utożsamia się jedynie niespełna 10%. Poczucie związku z Europą nie jest powiązane w istotny statystycznie związek z rokiem wyjazdu do Austrii (χ^2 Pearsona: 17,23219 $df=12$ $p=,14109$), również płeć nie różnicuje w istotnym stopniu tych deklaracji (χ^2 Pearsona: 7,343776 $df=4$ $p=,11881$). Natomiast jest istotny statystycznie związek z obywatelstwem badanych osób (χ^2 Pearsona: 21,70765 $df=12$ $p=,04095$). W kategorii utożsamiania się prawie trzy razy częściej od przeciętnej występują osoby z podwójnym obywatelstwem (27,59%), najrzadziej z obywatelstwem polskim (7,85%). W kategorii dużego związku również dominują, wykraczając ponad przeciętną, osoby z obywatelstwem podwójnym (44,83%), których jest zdecydowanie mniej od przeciętnej przy deklaracjach obojętności (17,24%). Ogółem w deklaracjach obojętności, słabego związku i zupełnego braku związku dominują, przekraczając połowę, osoby z oby-

telstwem polskim (53,67%), następnie austriackim (43,37%), a zdecydowanie najmniej jest z obywatelstwem podwójnym (27,59%).

Związek z rodziną obecną i rodziną pochodzenia

Tabela 11. Związek z rodziną w Austrii a rok wyjazdu

Związek z najbliższą rodziną w Austrii	Rok wyjazdu		1982–1988		1989–2003		2004–2010		Razem	
	Do 1981	%		%		%		%		%
brak związku	0	0	3	5,56	5	2,48	9	5,84	17	3,98
obojętność	0	0	0	0	7	3,47	3	1,95	10	2,34
słaby związek	0	0	1	1,85	10	4,95	6	3,90	17	3,98
duży związek	6	35,29	14	25,93	72	35,64	49	31,82	141	33,02
utożsamianie się	11	64,71	36	66,67	108	53,47	87	56,49	242	56,67
ogół	17		54		202		154		4276	

Źródło: badania własne, Austria, lata 2009–2010⁶

Ogółem prawie 90% badanych deklaruje duży stopień związku lub wręcz utożsamianie się z najbliższą rodziną w Austrii. Nieznacznie częściej utożsamiają się najstarsi stażem emigracyjnym, wśród których nie występują w ogóle deklaracje słabego związku, obojętności czy też zupełnego braku związku. Jednak różnice w zależności od roku wyjazdu nie są istotne statystycznie (χ^2 Pearsona: 10,98157 $df=12$ $p=,53050$).

Natomiast płeć różnicuje związek z rodziną w stopniu istotnym statystycznie (χ^2 Pearsona: 12,77954 $df=4$ $p=,01241$). To kobiety częściej deklarują utożsamianie się lub duży stopień związku (łącznie 92,48% w stosunku do 85% mężczyzn), natomiast dwa razy więcej mężczyzn niż kobiet deklaruje słaby związek, obojętność lub zupełny brak związku z najbliższą rodziną w Austrii (15% w stosunku do 7,52% kobiet).

Tabela 12. Związek z rodziną w Polsce a rok wyjazdu

Związek z rodziną w Polsce	Rok wyjazdu		1982–1988		1989–2003		2004–2010		Razem	
	Do 1981	%		%		%		%		%
brak	2	8,33	3	4,92	2	0,83	2	1,02	9	1,72
obojętność	0	0	1	1,64	5	2,07	9	4,57	15	2,87
słaby związek	3	12,50	9	14,75	14	5,81	5	2,54	31	5,93
duży związek	10	41,67	19	31,15	98	40,66	50	25,38	177	33,84
utożsamianie się	9	37,50	29	47,54	122	50,62	131	66,50	291	55,64
ogół	24		61		241		197		523	

Źródło: badania własne, Austria, lata 2009–2010

⁶ Ponad 100 badanych nie zadeklarowało stosunku do najbliższej rodziny w Austrii, często podkreślając, że mieszkają sami i nie mają rodziny w Austrii.

Stosunek do rodziny w Polsce jest na podobnym poziomie co do rodziny w Austrii, blisko 90% osób deklaruje utożsamianie się lub duży stopień związku, ale już jest widoczna, statystycznie istotna różnica w zależności od roku wyjazdu (χ^2 Pearsona: 43,96795 $df=12$ $p=,00002$). Wśród najstarszych stażem emigrantów jest najmniej tych utożsamiających się z rodziną w Polsce, ogólnie można stwierdzić zależność taką, że im wcześniejszy wyjazd tym mniej osób utożsamiających się z rodziną w Polsce.

Również płeć różnicuje w stopniu istotnym statystycznie (χ^2 Pearsona: 14,49289 $df=4$ $p=,00588$) stosunek do rodziny w Polsce, w ten sposób, że to kobiety częściej od mężczyzn utożsamiają się lub odczuwają duży stopień związku (93% w stosunku do 84% mężczyzn) natomiast dwa razy rzadziej deklarują słaby związek, obojętność lub zupełny brak związku (7% w stosunku do 16% mężczyzn).

Związek z religią/Kościółem oraz grupą zawodową

Tabela 13. Związek z religią/Kościółem a rok wyjazdu

Związek z religią /Kościółem	Rok wyjazdu		1982-1988		1989-2003		2004-2010		Razem	
	Do 1981	%		%		%		%		%
brak związku	5	23,81	18	29,03	41	16,73	38	19,19	102	19,39
obojętność	5	23,81	6	9,68	47	19,18	39	19,70	97	18,44
słaby związek	5	23,81	18	29,03	40	16,33	28	14,14	91	17,30
duży związek	5	23,81	10	16,13	71	28,98	61	30,81	147	27,95
utożsamianie się	1	4,76	10	16,13	46	18,78	32	16,16	89	16,92
ogół	21		62		245		198		526	

Źródło: badania własne, Austria, lata 2009–2010

Biorąc pod uwagę stosunek do Kościoła (religii), to ogółem najwięcej osób deklaruje duży stopień związku (27,95%) ale prawie 1/5 zupełny brak związku, co razem z osobami deklarującymi obojętność stanowi prawie 38% badanych. Około 17% badanych odczuwa słaby związek i tyleż samo utożsamia się z Kościołem. Rok wyjazdu do Austrii nie różnicuje w stopniu istotnym statystycznie stosunku do Kościoła (χ^2 Pearsona: 20,27897 $df=12$ $p=,06201$) ani płeć badanych (χ^2 Pearsona: 2,605941 $df=4$ $p=,62577$).

Biorąc pod uwagę stosunek do grupy zawodowej, to ogółem prawie 1/3 badanych w dużym stopniu czuje się z nią związana, ale niewiele mniej osób deklaruje obojętność (26,95%), 83 osoby (stanowiące 16,21%) zupełnie nie odczuwają żadnego związku, a 16,02% słaby związek. Jedynie niespełna 9% utożsamia się ze swoją grupą zawodową. Rok wyjazdu nie różnicuje w istotnym statystycznie stopniu stosunku do grupy zawodowej (χ^2 Pearsona: 14,61533 $df=12$ $p=,26317$), płeć również nie (χ^2 Pearsona: 1,667032 $df=4$ $p=,79670$).

Tabela 14. Związek z grupą zawodową a rok wyjazdu

Związek z grupą zawodową	Rok wyjazdu		1982-1988		1989-2003		2004-2010		Razem	
	Do 1981	%		%		%		%		%
brak związku	3	14,29	10	16,95	34	14,35	36	18,46	83	16,21
obojętność	6	28,57	10	16,95	62	26,16	60	30,77	138	26,95
słaby związek	6	28,57	14	23,73	31	13,08	31	15,90	82	16,02
duży związek	5	23,81	20	33,90	87	36,71	52	26,67	164	32,03
utożsamianie się	1	4,76	5	8,47	23	9,70	16	8,21	45	8,79
ogół	21		59		237		195		512	

Źródło: badania własne, Austria, lata 2009–2010

Podsumowanie

Na koniec chciałabym zaprezentować porównanie wyżej zaprezentowanych badań z innymi przeprowadzonymi w Polsce przez CBOS, dotyczącymi podobnych kwestii.

Tabela 15. Poczucie tożsamości (w %)

Stopień związku	Brak związku (i obojętność)	Mały stopień związku	Duży stopień związku	Silny związek, utożsamianie się
(CBOS Polska luty 2008) z Polską	(1,9) 11,63	(12,7) 13,13	(50,7) 40,90	(34,6) 34,33
z miejscowością pochodzenia w Polsce	(3,1) 12,28	(19,8) 12,10	(53,2) 43,86	(23,9) 31,76
z regionem pochodzenia w Polsce	(5,7) 25,53	(24,7) 14,01	(49,7) 35,89	(19,9) 24,57
z najbliższą rodziną w Austrii	6,32	3,98	33,02	56,67
z rodziną w Polsce	(0,5) 4,59	(2,3) 5,93	(23,2) 33,84	(74,0) 55,64
z Austrią	25,05	15,85	49,32	9,78
z Europą	(7,0) 36,26	(29,7) 14,23	(45,4) 39,57	(17,9) 9,94
z religią/Kościółem	(9,1) 37,83	(27,6) 17,30	(42,1) 27,95	(21,3) 16,92
z grupą zawodową	(34,2) 43,16	(26,2) 16,02	(27,8) 32,03	(11,9) 8,79
z miejscowością zamieszkania w Austrii	21,69	12,67	48,75	16,89
z regionem zamieszkania w Austrii	33,27	15,56	39,30	11,87

Źródło: badania własne, Austria, lata 2009–2010 i dane CBOS

Polacy mieszkający w Austrii, jeżeli chodzi o siłę związku z różnymi środowiskami społecznymi, tak jak Polacy mieszkający w Polsce, najbardziej

czują się związani z rodziną, jednak różnica jest znacząca, 74% mieszkających w Polsce utożsamia się z rodziną, natomiast wśród mieszkających w Austrii taką deklarację składa jedynie 57%. Jeżeli chodzi o związek z Polską, to identyfikacja (utożsamianie się) jest na podobnym poziomie, natomiast duży związek częściej odczuwany jest w Polsce. Znacząca różnica dotyczy braku związku (i obojętności), którą deklaruje prawie 12% Polaków mieszkających w Austrii i jedynie niespełna 2% mieszkańców Polski.

Co ciekawe, Polacy mieszkający w Polsce w zdecydowanie większym stopniu czują się związani z Europą (63,3% utożsamia się lub odczuwa silny związek) niż Polacy mieszkający w Austrii (w sumie 50% utożsamia się lub odczuwa duży związek). Dla ponad 1/3 Polaków mieszkających w Austrii Europa jest obojętna i zupełnie nie czują się z nią związani. Wśród mieszkańców Polski takie deklaracje występują pięciokrotnie rzadziej.

Odwrotnie jest z religią/Kościółem, więcej osób mieszkających w Polsce utożsamia się (21,3%) lub odczuwa silny związek (42,1%) niż mieszkających w Austrii, gdzie 17% utożsamia się, natomiast 28% jest silnie związanych. Jeżeli chodzi o osoby deklarujące brak związku (i obojętność) z religią/Kościółem, to prawie 4 razy więcej jest takich osób w Austrii (9,1% wobec 38%).

Jeżeli chodzi o miejsce pochodzenia to większe znaczenie ma zarówno miejscowość, jak i region pochodzenia dla osób mieszkających w Austrii niż w Polsce (Polacy mieszkający w Austrii częściej deklarują utożsamianie się) jednak duży stopień związku częściej jest deklarowany w Polsce.